

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Tractatus sacerdotalis de sacrametis deq diuinis officiis: et eoru administratioibus

Nicolaus <de Plove>

Argentine, 1508

Sexta pars misse

[urn:nbn:de:bsz:31-306282](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-306282)

Expositio sexte

pace: s; in penis: s; Bern. d pa-
rātinis. ideo dicim: dona eis re-
quie. Aliq̄ ar̄ dicūt i officio mor-
tuoz: dona eis requie sempiter-
nā z locū idulgētie. qd̄ tñ disso-
nat: q̄a ibi nō ē locus idulgētia-
rū: eo q̄ illi q̄ sunt in purgatorio
sunt extra locū militant̄ ecclesie
vbi solū est loc⁹ merēdi idulgen-
tias. vñ q̄a illi sūt in purgatorio
nullo mō merent̄ eis p̄ modum
suffragij: vñ q̄a sāt̄ ip̄ proprie op-
tatur loc⁹ idulgētie. Si tñ illd̄
dictū intelligat̄ sicut̄ dona eis lo-
cū idulgētie. i. locū: in q̄ indultis
culp̄is z pen̄is eos recolloces. s.
in celo: z tūc bñ p̄ sustineri. Itē
dicēde sūt ille tres orōnes. s. dñe
iesu xpe fili dei viui: q̄ ex volūta-
te patris: z dirigat̄ ad filiū. z alie. s.
Dñe sc̄te pat̄ op̄portēs eſne de-
da mihi h̄ cor: p̄ zc. Et post h̄ d̄r
Dñe nō sum zc. Deide sum pro
corpe xpi z sanguie abluit̄ cali-
cē p̄mo: z ablutōez sumat. scd̄ o
abluit̄ intus: z etiā sumat. qd̄ tñ
in die natiuitatis xpi nullo mō
facere dz: q̄a tūc nullā ablutōez
debz sumere si vult̄ aliā missam
celebrare: sed dz ablutōez dare
cōicantib; subditis. vel reseruet
in vase mūdo. s. in ampulla si nō
habet calicem.

Sexta pars missę.

Extra pars

missę est q̄rtū ad gr̄arū
actiones: q̄ dz: cōio. q̄ fit i
mēoriā eius q̄ ppl's olim singu-

lis dieb; cōicabat s̄m Joannem
belet̄. vñ ideo vt p̄ eā cōicemus
deo z sc̄tis. Dicit̄ aut̄ cōplenda:
qz p̄ eā cōplet̄ missa. S; tñ cō-
plenda port̄ d̄r collecta post cō-
munionē. Tot aut̄ fieri debent
cōplende q̄t sūt orōnes añ epi-
stolā. z sc̄at gr̄am subsequētē
nob̄ necessariā. z dz: i dextra pre-
uertēdo librum: p̄ qd̄ signat̄ q̄
adhuc i fine seculi iudei p̄uertē-
tur ad dexterā fidei: q̄ nūc sunt i
sinistra. Juxta illd̄ ad Ro. ix. Re-
liquie isrl̄ salue fient. Deinde sa-
cerdos oib; pactis p̄uertit se ad
ppl'm dicēs. dñs vobiscū. Ubi
sciēdū q̄ sacerdos salutat popu-
lū septies in missa. Primo ante
p̄mā collectā. Scd̄o añ euāgeli-
um. Tertio post credo. Quarto
in p̄ncipio p̄fatōis. Quinto post
par dñi. Sexto post cōionem.
Septio h̄ in fine missę: ad signi-
ficandū q̄ tūc ē dñs nobiscū qñ
habem⁹ septiformem gr̄az spiri-
tus sancti. Deide sacerdos p̄t̄ se
ad ppl'm cantās: Itē missa est. z
hoc tpe suo: cuius sensus est s̄m
Bern. d parātinis: z Joānē be-
let̄. Itē ad p̄pria: q̄a missa ē cō-
summata. vel ite missa ē. i. hostia
p̄summata est. vel hostia z obla-
tio est missa. igit̄ sequimini z ite
post eā Itē ar̄ regressus a missa
ad p̄pria s; Joannē belet̄ sc̄at
regressum populi isrl̄ d̄ captiui-
tate babilonica cū gr̄arū actioe.
ideo dz: deo gr̄as. Dicit̄ aut̄ sem-
per. Itē missa est: qñcunq; Te

*Quarta pars
missę est q̄rtū ad
gr̄arū actiones*

partis missæ

Deum laudamus d. vel gl'ia in
 excelsis. quādo aut non dicunt:
 tunc d: bndicamus dño. Et est
 sumptū de aplo vel de Judith
 ca. vij. vbi dicit captiuū. bndica-
 mus dño. Et est sensus. refera-
 mus gras vel laudes deo. Et est
 vox humilior qz ite missa est. Et
 ideo nō vertit se sacerdos ad po-
 pulū dicēdo bndicam⁹. rē. ad si-
 gnificandū q nung⁹ debem⁹ cel-
 sare referre gras deo. Malden.
 autē sup ps. xvij. Berēgariū
 dicit instituisse ita dicendū. bene-
 dicam⁹ dñm ⁊ non dño. qz bñ-
 dicitō nō fit ad vtilitatē dei: sed
 ad nostrā. nos aut dicimus q in
 differēter vtrūqz pōt dici. Creatu-
 ra nanqz bndicit creature bonū
 oprādo. creatura aut creatorem
 dupl'r. laudādo ⁊ bonū ei tri-
 buēdo. Creator aut creaturā bo-
 num augēdo. Et hoc dupl'r. vel
 in numero vel in merito. sicut ei
 crescit bonum: sic ⁊ merita. Nec
 Malden. Sed Bern. de parā.
 dat tres rōnes. Prima qn cele-
 bram⁹ de sanctis in celo dici-
 mus. Ite missa est. qsi puocātes
 ppl'm. Ite. i. festinate illuc vbi il-
 li sunt. Quādo aut p viuis i mū-
 do. bndicam⁹ dño. qz nescimus
 an sumus in grā. ideo timere de-
 bem⁹ ne effect⁹ missæ euanesca-
 in nobis. Sed cū celebram⁹ pro
 mortuis dicimus: Req̄scāt in
 pace. qz eis hoc cōperts. His ex-
 peditis bñ dicit sacerdos ppl'm
 dicens. Celesti bñ dicitōe. Primo

stans ante altare bndicit seipm.
 deinde dicit reuertēdo se ad po-
 pulum in dexterā partē altaris.
 ⁊ sequēter ad ppl'm in medio
 altaris. ⁊ fil⁹. ⁊ vltimo redeūdo
 ⁊ spū sanctus amen. p qd desi-
 gnat missio spū sancti in aplos.
 licet aut spū sanct⁹ ibi tm datus
 est. tm qz tota trinitas missionez
 opata est. ideo d. p r fil⁹ ⁊ spi-
 ritus scūs. Post hec omnia sacer-
 dos flectēdo se corā altari humi-
 liter dicat. Placeat tibi scra trini-
 tas obsequiū rē. Et dein hyn-
 num triū pueroz cū psalmis ⁊
 orōntib⁹ psuetis. Contra hoc tm
 multi sacerdotes peccāt q nō se
 flectūt dicētes istā orōnez. Pla-
 ceat tibi scra trinitas rē. cū tm fle-
 ctere cōgruit. p eo q tūc grarum
 actiōes referunt scē trinitati p
 bñficijs in missa exhibitis. Et qd
 dicit⁹ est q aliq obmittūt hāc
 orationē. in quo grauit peccant.
 Unde legit q guidā obsessus a
 demone postq adductus esset
 ad quendā sacerdotē in ecclesia:
 ille volens certificari a diabolo
 qd de eius vita sentiret. quesituit
 de ipō qsi de alio dices: qd tibi
 videt de Jacobo sacerdote? Re-
 spōdit demon. Quid fuit nī: sed
 iam est dei. Dein idē sacerdos q
 fuit de socio suo. dicens: qd tibi
 videtur de Bartholomeo socio
 meo? Rñdit demon. si non sub-
 traheret: bonus esset. Ille sō fuit
 valde admirat⁹ q diceret eū fu-
 rem: cū tm sciret eū sanctū hoīem

P

De uno
obsesso lego

Cautele circa

Interrogauit igit q̄dnā subtra-
heret. R̄ndit demon. subtrahit
deo illā oīonez post missam. pla-
ceat tibi r̄c. Qd̄ multū nob̄ pla-
cer: r̄ deo maxime displicet. q̄ oīa
fuerūt ita cōperta sicut ille dixit.
id̄o caueat sacerdos ne aliq̄d ob-
mittat q̄d est de p̄suetudinē ecclē-
sie circa missā obfuidū. ¶ Cau-
tele seruāde in celebratiōe misse.

Equitur

Cautele circa missam
obseruāde. r̄ primo
ḡnales tā laicis q̄ clericis. necessa-
rie. Prima igit cautela ḡnalis est
vt tā clerici q̄ laici ecclē: p̄cipue
tpe celebratiōis misse: humiliter
r̄ deu ore frequēter: r̄ q̄eta con-
uersatiōe deo grata atq̄ inspicie-
tibz placita: p̄mū non solū in-
struar: s̄ r̄ reficiat. de emunitate
ec. c. decet domū. li. vi. Sec̄da vt
audiētes missam q̄tēs audierit
a presbytero dici nomē dñi nr̄i.
iesu xpi flectat genua. r̄ caput in
clinēt reuerēter. vt d̄r ibidē. Ter-
tia vt nlla p̄phana r̄ multo for-
tius feda colloq̄a p̄ferat. vt ibi-
dē pulcre d̄r. Quarto caueat ne
aliq̄s an̄ finez misse recedat sine
magna necessitate. idēz si exit de
sermōe. q̄d si fecerit excoicet. ma-
xime si h̄ fecerit p̄tendendo sacer-
dote p̄dicante tanq̄ min^o scientē
sicut solēt facere quidā laici trati-
dicēdo. q̄d audirez istū r̄ baldū
cū ego pl^o scio d̄ scriptura q̄ ipe
contra. q̄s est canon. xxxvij. di. se-

dule. r̄ c. cū ex iniūcto. d̄ hereticis
vbi talia p̄hibent. Sed q̄ tales
possent excoicari habes ep̄sse d̄
p̄se. di. j. vbi. sic d̄r. Q̄s fideles
q̄ p̄ueniūt in solēnitatibz sacris
ad ecclē r̄ scripturas ap̄toz ac
euāgelii audiat. Qui aut̄ nō p̄-
seuerauerint in oīone vsq̄z dum
missa pagat: nec sc̄am cōmunio-
nē p̄cipiūt: velut in q̄erudies ec-
clē cōmouētes: p̄uenit cōione p̄-
uari. Et iste ē canō ap̄toz. Et ibi
dem ī p̄alio cartaginei. d̄r. Sa-
cerdote in ecclē sb̄ū dei p̄ponē-
te q̄ egressus fuerit d̄ auditoriō
excoicet. Et ex p̄alio agatēsi ibi-
dem h̄etur. Missas die dñico se-
cularibz totas audire speciali or-
dine p̄cipim^o. ita vt an̄ sacerdo-
tis b̄ndictionē egredi p̄p̄s non
p̄sumat. q̄d si fecerit ab ep̄o pub-
lice p̄fūd̄at. vbi d̄r glo. h̄ dico p̄-
ceptū esse. Un̄ p̄ p̄ceptū faci-
unt q̄ diebz dñicis missam nō au-
diūt. Hoc etiā est p̄ illos q̄ veniē-
tes ad missam nō audiūt q̄d ibi
legit̄ aut p̄dicat: s̄z circūeūt ecclē
sicut iudei synagogā. cū tñ dicat̄
in ps̄. Stātes erāt pedes nr̄i r̄
Et de talibz p̄r dici illud ps̄. In
circuito impij ambulāt. Contra
q̄s ep̄sse ē canon Anastasij pa-
pe. d̄ p̄se. di. j. aplicā. vbi d̄r. q̄ cū
legit̄ euāgelii nō sedētes nec stā-
tes s̄z curui debem^o audire. Si
āt sessio p̄hibet multo magis dis-
cursus r̄ circūit^o. Hoc idē habes
ī ca. qñ̄ ar. ibidē. vbi Lypa. d̄r cē
standū ad oīonē r̄ vigilandū r̄

*Sequitur
cautela circa
missam*

missam seruande

69

incubendū ad p̄ces toto corde,
neq; aliqd carnal' hoīs ⁊ secl'ar'
esse cogitandū. **O** si phibet car-
nal' cogitatio. q̄nto plus carnal'
locutio ⁊ p̄fablacio. **Q**uinto caueat
at laic' ne vacu' die festiuo ad
missam veniat. de p̄se. di. j. **D**ēs
Quia scriptū est. **N**ō appareb'
in p̄spectu dei vacu'. hoc t̄m est
p̄silū fm glo. ibidē dieb; p̄uar'.
s; dieb; festiuis videt esse p̄cep-
tum. **U**n videt q; oblatiōes sint
erigende: ⁊ q; parochiani sint ad
eas cogēdi. vt. xvi. q. i. statumimus
Est t̄m argumētū d. xj. q. i. duo.
dic̄ t̄m glo. in. c. oēs xpiani. vbi su-
pra q; si sacerdos est paup' p̄ di-
uina subtrahere parochianis ni-
si dent. vt de symonia. c. cum sit
Sexto caueat q̄libet ne alibi ni-
si in pp̄ria parochia die festiuo
missam audiat. als poterit excōi-
cari. vt de parochijs. c. j. **S**epti-
mo caueat q̄s ne audicō missa-
s; p̄p̄e altare nimis appropin-
quet. vt de vita ⁊ hone. cleri. c. j.
Et ūta sunt irimāda popl'o septi-
us: vt debita reuerentia circa sa-
cramenta ecclesiastica habeat.

Equūtur

Inūc cautele cleric' ne-
cessarie. Et. j. caueat sa-
cerdos ne i vestib; vl' ornamēt;
sordidīs celebrer: s; ornamēta p̄
dica iuxta meliorē dispositionē
munder: ⁊ iuxta facultatē bono-
tū eccl'ie meliora q; poterit cōpa-
ret. Unde dicit **S**tēphan' eps

familiari amico hylario q; vestib;
merita ecclesie quelibet dummo-
do ministrātur sacramēta debēt
esse mūda ⁊ honesta. **H**oc est cō-
tra illos q; de bonis eccl'ie cōpa-
rant eis tunicas p̄ decez marcis
⁊ ornamētum p̄ missa p̄ media
marca aut sexagena. **N**ec debēt
in alijs q; aureis vl' argenteis ca-
licib; celebrare. p̄mittit t̄m canon
stannēū habere calicem propter
paup̄ratē. de p̄secta. di. j. calix.
Secūdo caueat ne plures mis-
sas celebret. p̄ter diē natiuitatis
xp̄i. vbi tres celebrant: ⁊ sine ne-
cessitate maḡ. Et h̄ fit i istis cas-
bus. vt si post missā celebratā de
die occurrit fun'. tūc i p̄ma mis-
sa nō sumēdo aq; ablutiōis pōt
postea celebrare req̄em. **I**tē si oc-
curreret hospes magn' vt p̄n-
ceps vl' magn' dñs. q; si audiuit
missā. **I**tē si occurreret sp̄ōs vo-
lētes audire missam. **I**tē si aliq; s;
hūerit p̄les eccl'ias p̄p̄e paup̄ra-
tē vni cōmēdatas. **I**tē si supue-
nerint p̄grini. adhibita sp̄ p̄redi-
cta cautela ne aq; ablutiōis por-
misse sumat. d̄ his h̄c m'. c. i. d̄ ce-
le. mis. c. p̄sulisti. **D**ic̄ t̄m fr̄a. de
sarabell. ibidē. q; h̄ est fugiendū
nisi nēcitas suaderet. **T**ertio ca-
ueat celebrans ne sine lumine ⁊
campana celebret. vt de celebra-
tiōe mis. c. j. quia xps candor est
lucis eterne. vt ibidē dicit in. c. sa-
ne **Q**uarto caueat ne pl' ponat
d̄ aq; q; d̄ vino. q; d̄ Jo. an. i. c.
p̄niciosus. de celebra. mis. q; cre

P q

De dicendis

dere debem⁹ q̄ de latere xpi ma
ior q̄ntitas exiit sanguis q̄s aq̄
vr d̄r. i. c. iij. ibidē. Quarto caueat
ille qui sol⁹ est i ecclia ne pp̄t mis
sam peculiarē. i. puatā seu ex de
uotione celebrandā obmittat mis
sam de die. vr d̄r. i. c. q̄dā. d̄ cele.
mis. Sexto caueat ne legat mis
sam ad alicui⁹ petitiones pp̄t h
q̄ haberet bonas segetes. vel vr
sibi i hastiludio bene succederet
q̄ ista fm̄ Inno. reph̄dunt i. c.
quidā. de cel. mis. Multo fort⁹
aut̄ caueat ne legat missaz vr d̄s
aliq̄s p̄dat. q̄ tal̄ grauis peccat.
Et est deponēdus fm̄ Jo. an. in
ca. q̄dā. vbi sup̄ p̄ q̄ allegat. xvi
q̄. v. q̄cūq̄. Septimo caueat ne
nimis mane celebret. s. an̄ diē. q̄
fm̄ Tho. istud sac̄m̄ p̄inet ad
diē gr̄e sic d̄r ap̄l's Ro. iij. Non
p̄cessit zc. Lōtra illos q̄ canunt.
Rozare ante diē. cū tñ in auroza
cātari dz. Erapit tñ n̄tiras xpi. i.
q̄ canit missa post mediā noctis.
q̄ fcar statū an̄ legē q̄ fuit i tene
bris. vr diē glo. de cele. mis. Uez
tñ ep̄is p̄cessum est. vr videt fm̄
Jo. an. q̄ sunt in via q̄ p̄nt matu
r⁹ q̄ alij audire. vr de pui. c. vlt.
lib. vj. Octauo caueat ne legat
q̄s missam nisi post matutinū p̄
mam zc. tertiā. ideo ex q̄ hora ter
tia dz. passus z crucifixus ling
uis indeorum: videtur q̄ tūc est
hora conueniēs celebrandī: fm̄
doctores modernos.

De dicendis horis
canonicis.

Doctet sp

o ozare. Luc. xvij. Sicut d̄r Henric⁹ de vzi
maria de p̄fectōe interioris hoī
nis li. ix. c. j. cuiuslibet iusti hoīs
sui cordisq̄ p̄fectio ad iugē z in
disruptā orōnis p̄seuerantiā ten
dit. Et quantū humane fragili
tati p̄cedit ad p̄tinuā tranquillita
tem mentis n̄t dz z ad ei⁹ p̄pe
tuam puritatē. pp̄ter quā possi
dendā z omnē laborez corpis z
p̄ritionē spūs inde fesse q̄rimus
z iugit̄ exercem⁹. Et sicut ad oīo
nis p̄fectionē tēdit structura vir
tutū. sic nec ipe s̄tutes absq̄ oīo
nis iugitate z p̄seuerantiā p̄nt cō
pleri. Quocirca saluator n̄t nos
amonēs vr hanc p̄seuerantiā oīa
di teneam⁹ diē. Op̄ter sp̄ ozare.
Non est aut̄ intelligendū q̄ hō
sic q̄tidie debeat ozare vr n̄ doz
miat nec comedat. vel nec labo
ret. s̄ q̄ illat̄er sp̄ibz p̄gruis ozet
Un̄ lyra d̄r sup̄ Luca sup̄ loco
ip̄ortat p̄tinuitate sp̄is. q̄ op̄ter
orationē interrupt̄e p̄ dormio
nis z aliq̄z aliaz necessitati. sed
importat p̄stantiā siue in s̄stētiā
ozōnis sp̄ibz z horis ad h̄ p̄gru
is. Hinc d̄r Bedā sup̄ locū istū.
Dicendū est eū sp̄ ozare z nō de
ficere q̄ canonic⁹ horis rogare n̄
desistit. Pro q̄ facit illud q̄d in
collatioibz patz legit̄ de abbate
Lucio. q̄ iacitantes q̄sdā mona
chos q̄ sine intermissione ozarēt

De dicendis
horis canonicis